

**TARIMSAL AMAÇLI ARAZİLERDE PERİYODİK (YÜRÜRLÜKTE OLAN)
MONİTORİNGİN UYGULAMA USULÜ***To'rayeva Nigora Ramazon qizi**“Karşı Devlet Teknik Üniversitesi”*

Özet: Bu makalede tarım alanlarında arazi izleme faaliyetlerinin amacı, görevleri ve uygulanma usulleri ele alınmıştır. Arazi kullanımının etkinliği, toprak kaynaklarının korunması ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması açısından izleme sisteminin önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca, izleme çalışmalarının ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde nasıl gerçekleştirileceği konusunda metodolojik yaklaşımlar sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Arazi izleme, denetim sistemi, gözlem, ulusal izleme, bölgesel izleme, yerel izleme, arazi izleme alt sistemleri.

Аннотация: В данной статье представлены цели и задачи мониторинга земель в нашей республике и порядок его проведения.

Ключевые слова: Мониторинг земель, система контроля, наблюдение, республиканский мониторинг, региональный мониторинг, локальный мониторинг, малые системы мониторинга земель.

Abstract: This article presents the objectives and tasks of land monitoring in our republic and the procedure for conducting it.

Key words: Land monitoring, control system, surveillance, republic monitoring, regional monitoring, local monitoring, small systems of land monitoring

Tarımsal amaçlı arazilerin kullanım durumuna yönelik periyodik izleme (bundan sonra “periyodik izleme” olarak anılacaktır) aşağıdaki amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilir:

- Kullanımda bulunan tarımsal arazilerden, amacına uygun, verimli ve rasyonel şekilde yararlanılmasını temin etmek;
- Sulama ve meliorasyon altyapılarının bozulması sonucu durumu kötüleşen sulanabilir tarım arazilerinin iyileştirilmesine yönelik önlemler geliştirmek;
- Kullanımdan çıkan tarımsal arazilerin yeniden tarım döngüsüne kazandırılmasına dair tedbirleri belirlemek;
- Fermer (çiftçi) işletmeleri ve diğer tarımsal kuruluşlara tahsis edilmemiş, boş durumda bulunan tarım arazilerinin açık elektronik ihale usulüyle tahsisi için teklifler hazırlayarak, ilgili yerel idare organlarına sunmak.

Periyodik izleme kapsamında gerçekleştirilen arazi gözlem çalışmaları sırasında, arazi sahiplerinin, kullanıcılarının ve kiracılarının parsellerindeki sınır değişiklikleri kartografik materyallerde kayıt altına alınır.

İzleme sonuçlarına göre, arazi sahipleri, kullanıcılar ve kiracılara ait mevcut arazi türlerindeki değişiklikler veri tabanında güncellenir. Bununla birga, ilgili ölçekte yeni kartografik materyaller hazırlanır.

Periyodik izleme temelinde yürütülen çalışmalarla ilgili bilgiler, ilgili görev talimatlarına dayanarak “O‘zdaverloyiha” Enstitüsü ve onun bölgesel şubeleri tarafından yeniden gözden geçirilebilir.

Periyodik izleme temelida, arazi sahipleri, kullanıcıları ve kiracıları ölçeğinde; arazi türleri ve yüzölçümleri, uygun ölçekli kartografik materyaller, ayrıca tarım ürünlerinin kontur bazında ekim durumu bo‘yicha o‘tkazilgan izleme natijalari tuman (ilçe) hokimiyatına (idaresine) taqdim etiladi.

İzleme sürecinde, araziyle ilgili yasal düzenlemelerin ihlali holatlari aniqlangan taqdirda, bu bilgiler “O‘zdaverloyiha” Enstitüsü va uning hududiy bo‘linmalari tomonidan bir iş günü içerisinde, tarımsal arazilerin korunmasına ilişkin devlet denetimini yürüten devlet müfettişlerine sunulur.

Tarımsal amaçlı araziler ve ekim alanlarına ilişkin izleme tamamlangach, arazi sahipleri, kullanıcıları ve kiracılara ait arazi türü, konturu ve sınırları haqidagi barcha ma'lumotlar on iş günü ichida “O‘zdaverloyiha” Enstitüsünün Arazi Bilgi Sistemi portalida shakllantiriladi. Bu ma'lumotlar bilgi ve iletishim texnologiyalari orqali Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Vergi Komitesine bagli Kadaastro Ajansinin çevrim içi coğrafi portalına aktarılır.

Tarımsal ürünlerin ekimi ve bu ürünlerle ilgili toprak işleme faaliyetlerinin yürütülmesi bağlamında yapılan hızlı izleme (bundan sonra — hızlı izleme olarak anılacaktır), aşağıdaki amaçlarla gerçekleştirilir:

- Arazi sahipleri, kullanıcıları ve kiracıların, tarımsal amaçlı arazilere ilişkin ürün yerleştirme göstergelerine uygun şekilde, kontur bazında tam ve kaliteli ekim yapmalarını sağlamak;
- Ekim alanlarında toprak işleme ile ilgili agroteknik faaliyetlerin zamanında ve usulüne uygun olarak gerçekleştirilmesini temin etmek.

Hızlı izleme, ilçe tarım dairesi tarafından yerinde günlük gözlem usulü bilan ekilen tarım ürünlerine yönelik olarak yürütülür.

Hızlı izleme sürecinde aşağıdaki bilgiler oluşturulur:

- Arazi sahipleri, kullanıcıları va kiracıların foydalanishidagi tarımsal arazilarda cari yıl için ürün yerleştirme göstergelerine ilişkin kontur bazlı bilgiler;
- Devlet Kadaastro Dairesi'nin ilçe (şehir) şubelerinden alınan kontur bazındaki arazi ölçüm belgeleri ile birlikte, henüz tahsis edilmemiş, boş durumda bulunan ve tarımsal amaçlı kullanıma mo'ljallangan arazilere dair veriler.

Tarımsal ürünlerin ekim sezonu tam yakunlangandan sonra, ilçe tarım dairesi tomonidan, hızlı izleme sonuçlarına dayalı olarak, arazi sahipleri, kullanıcıları va kiracılar (veya onların yetkilendirilmiş temsilchilari) ishtirokida izleme tutanağı tuzilir.

Günlük hızlı izleme sonuçlarına ilişkin veriler, Bakanlığa, Karakalpakstan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığına, vilayet (il) tarım müdürlüklerine ve “O‘zdaverloyiha” Enstitüsü'nün bölgesel şubelerine sunulur.

Hızlı izleme, ilçe tarım bölümleri tarafından, Tarımı Geliştirme ve Gıda Güvenliği Fonu'nun kaynakları, ilgili kuruluşlar ve tarımsal örgütlerin mali kaynakları hamda mevzuatla yasaklanmamış diğer kaynaklar hesabına gerçekleştirilmektedir.

Tarımsal ürünlerin tamamen ekildiğine dair bilgiler, ekim göstergeleriyle karşılaştırılır ve bölgenin uygun ölçekli tarımsal haritasına dayanarak nihai izleme verileri oluşturulur.

Hızlı izleme sürecinde aşağıdaki durumlar tespit edilgen taqdirda:

- ekim göstergelerine oranla eksik ekim;
- agroteknik faaliyetlerin zamanında yerine getirilmemesi yoki geciktirilmesi;
- toprakla ilgili yasal düzenlemelerin ihlali,

ilgili bilgiler bir iş günü içinde, tarımsal arazilerin korunmasına ilişkin devlet denetimini yürütmekte bo'lgan müfettişlere sunulur.

Hızlı izleme sonuçlarına ilişkin belgelerden bir nüsha oluşturularak, ilçe tarım bölümünde arşivlenir.

Tarımsal amaçlı arazilere tam ekim yapılmasına ilişkin hızlı izleme verileri, on iş günü içinde "O'zdaverloyiha" Enstitüsü va uning bölgesel şubeleri tomonidan Arazi Bilgi Sistemi portalında oluşturulur.

İzleme sonuçlarına ilişkin elde edilen tüm bilgiler:

- mahalliy devlet idare organlariga,
- tarımsal arazilerin korunmasına yönelik devlet denetimini amalga oshiruvchi davlat inspektorlariga,
- ve ilgili kurumlara taqdim etilishi mumkin.

Tarımsal amaçlı araziler va ekim alanlarında yürütülen izleme çalışmaları sürecinde elde edilen bilgiler, bu yerlerin mevcut durumu ve kullanımına ilişkin raporların hazırlanmasında kullanılır.

Kaynakça

1. Turayev, R. A. (2022). *Arazi İzleme – Ders Kitabı*.
2. Xudoyberdiyev, F. Sh., Bobojonov, S. Ö., & Muxamadov, Q. M. Ö. (2022). Orta Asya ülkelerinde atık tesislerinin yönetiminde mevcut durum. *Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences*, 2(5), 967–976.
3. Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararı. Tarımsal amaçlı arazilerde izleme çalışmalarının yürütülmesi, arazi koruma ve arazi düzenleme faaliyetlerini düzenleyen normatif-hukuki belgelerin onaylanması hakkında.

